

Niko Sedej, 80-letnik

Katarina Primožič

Železniki imajo dolgo zgodovino. Oblikujejo jo prebivalci kraja, domačini, ki so se tu rodili in delali, pa tudi prišleki, ki ostanejo ali odidejo.

Niko Sedej je domačin, aktiven krajan. Od nekdaj pozoren opazovalec dogajanja – ne le v Železnikih, v lokalni skupnosti, tudi v širši družbi. Ni mu vseeno, kako se razvija kraj, kako živijo ljudje. Najbolj aktivna leta svojega življenja je v veliki meri posvetil tovarni Niko in razvoju Železnikov.

Ljudje puščamo sledi. V ožjem in v širšem krogu. V družini in v družbi.

Niko Sedej je bil in je skrben, odgovoren človek, ki se dejavno odziva na dogodke in spremembe. Svoja razmišljanja, vprašanja in pobude tudi javno pove ali napiše. Njegove sledi v kraju so vidne tudi danes.

Že vrsto let sva sogovornika. Pa ne le to! Niko Sedej je moj oče – razumen, razumevajoč in preudaren. Poln močne volje in življenjske energije, ki jo deli tudi drugim.

Niko Sedej,
Foto: arhiv
Nika Sedeja

Rodil se je v Železnikih, na Racovniku v Drožjevi hiši, ki je bila v lasti družine Košmelj. Ta je imela tudi kmetijo, klavnico in mesarijo. Njegov oče Anton Sedej je iz Gorenje vasi v Poljanski dolini prišel v službo v Železnike. Pri Košmelju je bil mesarski pomočnik.

Mama pa je bila domačinka, Frančiška, Benedičičeva iz Morajne, nekdanjega vigenjca, hiše, ki je stala čisto blizu Košmeljevih.

Sedejevim v Železnikih so domačini zaradi očetovega izvora rekli tudi Polancovi.

Vse teče in se spreminja. Nekateri dogodki in ljudje pa ostanejo zarisani v naših spominih. Najnežnejše otroštvo si preživil na Racovniku. Katere slike tistega časa Te spremljajo?

Bil sem četrti otrok v družini Sedej. Sestram Francki, Olgi in Milici sem se pridružil novembra 1934. leta.

Morajna je bila moj drugi dom. Tam je živela mamina družina – stari ata Tomaž in stara mama Lucija, teti Katra in Johana ter sestrična Mica. Stara mama je kuhala v črni kuhinji. Rad sem jo opazoval in jedel njen pečeni krompir in krompir v oblicah. Spomnim se, da je včasih s stropa viselo tudi meso, da se je okadilo.

Stari ata Tomaž je bil skrbnik Eggrovega vrta. Z njim sem rad hodil tja. Vrt je bil lepo oskrbovan. Spominjam se urejenih stezic in dveh cvetličnjakov, polnih različnih pisanih rož. Del tega prostora je bil tudi ograjen živalski vrt. V njem sem čisto od blizu lahko opazoval gozdne živali. V Eggrovem vrtu je

Morajna. Foto: arhiv Nika Sedeja

stala tudi vila. V njenih spodnjih prostorih je bil postavljen vodomet. Za moje otroške oči je bilo to nekaj zelo lepega.

Odraščal pa si na Logu v Gorenjem koncu.

Leta 1937 ali 1938 je oče kupil staro hišo na Logu. Preselili smo se v svoj dom v Gorenjem koncu.

Na majhnem prostoru tega dela Železnikov je bilo takrat zbranih veliko obrtnikov. Spomnim se, da je bil pri Dešmanu (Keržar) kolar, Lukelnovi (Jakolič) so imeli pekarno, v majhni trgovini s sladkarijami, kamor smo hodili po "židane" bombone, je prodajala Ččna Reza (Bertoncelj). Pri Flandru so imeli kovačijo. Tja sem včasih hodil pomagat gonit meh in opazoval sem, kako podkujejo konje. Janez Jelenc, Šlosarjov, je imel ključavničarsko delavnico, pri Kraju je bilo sedlarstvo, pri Trojarjevih, Bundovih, pa mizarstvo. Večjo obrtno delavnico so imeli Dermotovi. V njihovi usnjarni je bilo zaposlenih več ljudi.

Karlincova mama, Demšarjeva, pa je bila šivilja.

Marsikateri izmed teh obrtnikov je imel tudi manjšo kmetijo z nekaj živine.

Triletni Niko z igračo. Foto: arhiv Nika Sedeja

Otvoritev mostu v Ovčjo vas. Svetlolasi Niko je najmanjši v skupini otrok. Foto: arhiv Milice Vrhunc

Na Logu smo se otroci radi igrali. Srečevali smo se pri znamenju. Družil sem se s soletniki, ki so živeli tam okrog. To so bili Špendalov Tone (Tavčar), Vah-tarjev Janez (Thaler), Čečna Stane in Janez (Berton-celj), Lukelnov Janez (Jakolič), kasneje tudi Krista-nov Jela in Špendalov Joža (Tavčar) ter malo starejši Dešmanov Tone (Keržar). Pridružila so se nam tudi dekleta Kucova Rezka (Demšar), Homarjova Hilda (Vrhunc) in moja sestra Milica. Večkrat so bili na Logu zloženi hloidi, mi pa smo se po njih lovili, igrali smo se slepe miši, klinicali ...

Otroci so pozorni opazovalci in poslušalci. Spremembe zaznavajo z vsemi čuti. Spremlja-jo dogajanje, iščejo razlage, odgovore. Komaj sedem let si imel, ko se je začela druga sveto-vna vojna. Otroštvo Tvoje generacije je zazna-movala vojna.

Res je, da sem bil takrat še otrok, a nekateri dogodki iz tistega časa so bili tako močni, da sem si jih dobro zapomnil.

Pred začetkom vojne je bilo v Njivah veliko vo-jakov. To je bila jugoslovanska vojska. Živeli so v lesenih barakah. Čutila se je napetost, da bo nekaj narobe. Ta vojska se je res kmalu umaknila.

Bilo je pred cerkvenim praznikom, pred veliko nočjo. Dekleta so pometala pred hišami. Kadilo se je, saj še ni bilo asfalta.

Prva tuja vojska v Železnikih so bili Italijani. V spominu so mi ostali njihovi klobučki s perjem. Ho-dili so s konji in z mulami. Naselili so se v Sokolskem domu in tam ostali le kratek čas. Kmalu za njimi so prišli Nemci, ki so imeli postojanke na Racovniku. Življenje je bilo drugače organizirano. Občina je bila na Placu v mežnariji. Tam je deloval tudi kultur-ni - Orlovski dom.

Župnika so okupatorji izselili v Srbijo, v župnišču pa organizirali otroški vrtec - kindergarten. Vzgoji-teljice so bila dekleta iz Železnikov. Tudi jaz sem bil vključen v vrtec. A tam nisem bil dolgo, saj so me kazensko izključili. Vzgojiteljice so nas nekega dne peljale na izlet v Snegovnik. Z nekaterimi neubog-ljivimi vrstniki smo ušli naprej in sledila je kazen. Zaprli so nas v klet. Tam pa so hranili pomaranče, ki sem jih prvič videl. Načeli in pokusili smo jih. Čez kak teden nismo več smeli v vrtec.

Nekaj kasneje sem začel obiskovati prvi razred nemške šole. Veliko smo peli koračnice in korakali po Placu. Mislim, da so leta 1943 partizani izvedli akcijo na občini, ki je stala nasproti šole. Nemška

učiteljca se je skrila pod mizo, mi pa smo opazovali dogajanje in pozdravljali partizane. Odnášali so pisalne stroje in drug pisarniški material.

Branja, pisanja in računanja nas je med vojno učila tudi sosedka Tonika Ramovš. Pouk je potekal kar pri njej doma.

Fantje z Racovnika in Placa so ustanovili odred Rdeča roža, ki se je kasneje preimenoval v Pionirski odred Ratitovec. Jaz nisem bil vključen, ker sem bil še premajhen. Zraven pa je bilo tudi nekaj starejših fantov iz Gorenjega konca. Nacistom so marsikaj zakuhali. Videl sem, da so imeli izdelan lesen tank, na katerega so jim Nemci narisali svoje znake. S tem lesenim tankom so fantje nemoteno prehajali med postojankami, v njem pa prevažali pomoč za partizane. Nemška postojanka na Placu je imela tudi bunker. Otroci smo vedeli, kje je kaj.

Partizani Prešernove brigade so januarja 1944 izvedli napad za osvoboditev Železnikov. Slišal sem, da so bile med partizani hude izgube. Domačini so jih pokopali v skupni grob na pokopališču. Spominim se, da sem, ko je streljanje utihnilo, šel k Eggru po mleko. Med potjo sem Pod zjavko in v strugi reke Sore videl ležati veliko padlih. Na Racovniku sem mleko dobil in se hitro vračal domov. Pri Žnidarju so nas Nemci nagnali s ceste. Umaknili smo se v hišo k Torkarju. Skozi rože na oknu sem opazoval, kako mimo peljejo zajete partizane. Potem pa brž domov! Pod zjavko je ležal mrtev partizan. Fant, ki sem ga prepoznal, saj je prej, med napadom, tekel s ceste skozi našo hišo v breg.

Tudi med vojno sem bil veliko v Morajni. Teti sta prali perilo žandarjem. Med njimi so bili tudi koroški Slovenci. Zaupno so tetama včasih povedali, kam bodo nemške enote šle naslednjega dne. Potem je sestrična Mica (Marija Benedičič) odhajala domačinom v Grapo, Smolevo ali na Jesenovc sporočat, kje se bodo gibali Nemci. Včasih pa sem to pot opravil tudi jaz.

Spominim se tudi sosedovega, Kraljevega sina Jan-ka, ki je bil partizan. Večkrat se je iz gozda spustil k nam za hišo, v "gaso". Prinesel je umazano perilo, ki so mu ga prali doma. Nekajkrat sem ga tudi jaz nesel k njegovim domov, od tam pa prinesel čistega.

Med zadnjo ofenzivo je bilo na Logu polno vojaških kamionov in težkega orožja. Z vrstniki smo vse to opazovali. Otroci smo bili kar preveč korajžni. Tako se je zgodilo, da je prijatelj nekaj vrgel proti meni, jaz pa sem zagrabil pest peska in že je zaropotalo po avtomobilih. V hipu se je tam znašel stražar, me grobo zagrabil in porinil proti Karlincovi hiši. Vame je naperil puško, a mu je zatajila. V tistem sem pobegnil pod jez na Dermotov studenec. Stekel sem ob Sori do Kralja in čez cesto domov. To je eden močnejših spominov iz mojega otroštva.

Imam pa tudi vesel spomin. Po drugem napadu na Železnike je pred Dermotom na Logu nastopila godba IX. korpusa. S prijatelji smo godbenikom držali note. Nemcev ni bilo. Železniki so bili osvobojeni. Med nami pa se je slišalo, da so osmojeni, ker je bilo veliko požganega. Črni humor.

Tudi naš oče je dobil poziv za v nemško vojsko. Skupaj z nekaterimi domačini se je javil na nemški postojanki in sporočil, da odhajajo v nemško vojsko. Odpravili so se od doma, a le do Studenega, do Poto-karjevih. Tam so zavili pod Kališe, kjer je bil bunker. Nam otrokom so doma naročili, da moramo, če nas kdo kaj vpraša za očeta, reči, da je šel in da so ga nekje v Soteski zajeli partizani. Da se nam ni nič javil in da ne vemo, kje je.

Leta 1944 so nas obvestili, da je naša družina na spisku za selitev. Menda zato, ker so izvedeli, da je oče pri partizanih. Mama je s štirimi otroki – brat Tone je bil še čisto majhen – šla v Snegovnik, kjer je bil Dežmanov hlev. Mislim, da smo bili tam dva dni. Pospravljali smo seno, da ne bi bili sumljivi. Mimo je prišla oborožena kolona Nemcev. Ustavili so se in nam pomagali pri delu. Od tam pa še nismo šli domov. Nekajkrat smo prespali pri mamini sestri, moji teti Cili Pod drčo, od tam pa smo se za krajši čas naselili še v Morajni. Ko je mama imela občutek, da ni več nevarnosti selitve, smo se vrnili domov.

Vojna zarezje v življenje. Pretrese in celo prekine nekoč ustaljeni red. Po kratkem šolanju v nemški šoli in učenju pri sosedu Toniki Ramovš se je po vojni spet začel pouk.

Dvanajstletni Niko
in sošolci 4. razreda z
učiteljico Zlato Gogala.
Foto: arhiv Nika Sedeja

Star dobrih deset let sem začel spet hoditi v šolo. Pri Štalcu je bil razred. Učitelji so preverili, kaj kdo zna. Glede na znanje pisanja, branja in računanja so nas uvrstili v razrede. Prišel sem v tretjega.

Začela se je graditi nova šola v Otokih. Ravnatelj Josip Zupančič je nas, večje fante, izbral in med poukom pošiljal po opeko v pekararno v Vodicach. Po pet ali šest nas je šlo hkrati. Vozili smo se s tovornjakom Lesne zadruga Češnjica, ki sta ga vozila Viktor Drol ali pa Zaman. Drol nas je zjutraj vedno peljal do mlina na Luši, kjer nam je gospodinja odrezala velike kose kruha in jih namazala

z zaseko. To je bila najmočnejša hrana tistega dne. Med vožnjo je včasih ustavil pod kakšnim sadnim drevjem, ki je viselo na cesto. Fantje, ki smo sedeli zadaj v kesonu, pa smo z veseljem obrali jabolka ali hruške. V Vodicach smo naložili opeko. Roke smo imeli čisto rdeče, saj smo nakladali še gorko, in to brez rokavic. Potem pa smo čakali, da se je tovornjak vrnil. Še enkrat smo ga naložili, sedli na opeko in se odpeljali domov. Medtem smo hodili po njivah v okolici Vodic ter rabutali korenje in repo. Moram povedati, da smo fantje radi odhajali na to pot.

S sošolci iz 4. razreda
60 let kasneje,
oktober 2009.
Foto: arhiv Nika Sedeja

Leta 1948 smo se preselili v novo šolsko stavbo z lepimi, svetlimi razredi in hodniki. Tam smo imeli garderobe, preobuvali se pa nismo. Tudi telovadili smo na hodnikih.

Kmalu po vojni so v Železnikih ustanovili telovadno društvo, spomnim se njegovega imena Partizan. Vključil sem se. Telovadili smo v takratnem Domu Partizana (bivšem Sokolskem, današnjem Kulturnem domu). Izvajali smo proste vaje in se pripravljali na nastope ob 1. maju in drugih državnih praznikov. Dobili smo tudi mize za namizni tenis.

Učenci ste takrat že sodelovali v pionirski organizaciji.

V šoli sem bil predsednik Pionirskega odreda Rati-tovec. Za aktivno delo sem bil nagrajen s štirinajst-dnevnim bivanjem v Pionirskem mestu v Beogradu. Zanimivo je bilo, saj so to mesto vodili pionirji, moji vrstniki. Delali so v banki, na pošti, na pionirski železnici so prodajali vozovnice, vozili vlak na krajši relaciji železniške proge ipd. V Beogradu smo si ogledali muzej, sprejele so nas predstavnice AFŽ (Antifašistične fronte žena), napovedanega sprejema pri predsedniku Titu pa ni bilo.

Železniki so kmalu po vojni začeli postajati industrijsko mesto. Se je v Tvoj spomin vtisnil kakšen dogodek, ki je nakazoval nastajanje in razvoj tovarn?

Spomnim se časa, ko so po vojni začeli preurejati Eggrov hlev. Podirali so stene, jasli itd. Pripravljali so prostor za stroje. Ljudje so bili zadovoljni, saj so dobili možnost zaposlitve. Tam je že leta 1946 delo dobila tudi moja sestra Francka. Oče je bil po vojni cestar, mama pa gospodinja in klekljarica.

Dobro smo vedeli, da je glavni pobudnik in organizator tovarne Niko Žumer.

Obnavljal se je vodni kanal za elektrarno, ki je bil prej odprt. Od Plnade do konca Racovnika – do nove elektrarne, se je delal zaprt kanal. S prostovoljnim delom so vsi zaposleni kopali jarke za cevi. Vsak naj bi opravil 50 delovnih ur. Sestra Francka me je prosila, da sem kopal namesto nje. Delal sem na Klovžah.

Pri šestnajstih si končal nižjo gimnazijo v Železnikih. Odločiti se je bilo treba za poklic. O čem vse si takrat razmišljal? Kako si sprejel odločitev?

Najraje bi šel za mlinarja. A mlinov je bilo takrat v dolini vedno manj. Mama pa je bila že dogovorjena z nekim mojstrom, lastnikom manjšega podjetja, da se bom pri njem izučil za soboslikarja. Stric Francelj, ki je vedel, da imam veselje do dela s stroji, da rad montiram in "šraufam", sestavljam in popravljam kolesa, me je spodbudil, da sem šel za kovinarja. Po-vedal je, da v Lescah sprejemajo vajence. Hitro sem se odločil in z mamo sva šla v Škofjo Loko na vlak za Lesce. Delal sem sprejemni izpit in bil sprejet v IKŠ (Industrijsko kovinarsko šolo) Veriga Lesce. Tako sem se septembra preselil tja in se začel usposablјati za orodjarja. Zelo rad sem hodil v to šolo. Kasneje je bila ukinjena in treba se je bilo odločiti, kje nadaljevati uk. Izbral sem Mariborsko livarno, a šolo zaključil v TAM-u, Tovarni avtomobilov Maribor.

Dijak IKŠ Veriga Lesce. Foto: arhiv Nika Sedeja

Avtobusi in vlaki so bili počasnejši, prometne povezave med kraji pa redke. Maribor je bil zato videti dlje kot danes, ko imamo hitre ceste in vlake. Kako pogosto si med šolskim letom prihajal domov?

Bolj redko. Trikrat na leto sem se iz Maribora z vlakom pripeljal do Škofje Loke. Od tam pa z avtobusom domov. Zgodilo pa se je, da me šofer, ki se je sproti odločal, ali bo potnike spustil na avtobus ali ne, ni sprejel. Takrat sem moral do Železnikov peš. Ponoči.

Kako si v Mariboru preživil prosti čas?

Ob Dravi smo pospravljali ruševine, ki so še ostale iz vojne.

S sošolci pa smo hodili tudi v kino. Film Fant s trobento sem gledal kar trikrat. V glasbeni šoli sem se pozanimal, ali bi se pri njih lahko učil igranja trobente. Sprejeli bi me, a je bilo treba imeti svojo trobento. Denarja za to pa doma nismo imeli.

Rad sem igral tudi nogomet. Med šolanjem na Štarskem sem igral za nogometni klub Kladivar.

S prijatelji smo veliko hodili po Pohorju, domačim pomagali na trgatvah, hodili na plesse ...

Vajeniška leta so minila. Spet je bilo treba sprejemati pomembne odločitve.

Šolo sem končal zelo uspešno. Za nagrado sem šel za štirinajst dni na morje v Opatijo.

Službo orodjarja bi takrat lahko dobil v Mariboru, a sem se na mamino željo vrnil v Železnike. Tu sem se zaposlil v Niku kot strugar. Stružil sem uteži za tehtnice. Pozneje pa tudi statorje za elektromotorje.

Mladi fantje ste morali odslužiti tudi vojaški rok v JLA (Jugoslovanski ljudski armadi). Pošiljali so vas vsepovsod po Jugoslaviji. Kje si Ti odslužil vojsko?

Leta 1954 sem dobil poziv za služenje vojaškega roka. Odšel sem v Knin, v vojašnico, kjer so nas usposabljali za "graničarje" – vojake v obmejnem območju. Opazili so, da sem spreten pri popravljavanju ključavnic. Zato me je komandir čete predlagal za delo v puškarni, kjer sem pregledoval in popravljaval orožje.

Kasneje so me poslali v "prekomando" v Beograd, v zaščitno četo generalštaba. Nato pa sem bil dodeljen v vojaško lovišče Morović v Srbiji. V Sremsko Mitrovico pa smo vozili ustreljeno divjad. Sledil sem gibanju divjadi, saj sem moral vedeti, kje se nahaja, skrbel za lovske kočice, generator ipd. Tako sem večji del dvoletnega vojaškega roka preživel kot čuvaj v tem lovišču.

O izkušnjah iz vojske smo se fantje radi pogovarjali.

Mama in ata z
Nikovima sestrama
Olgo in Milico.
Foto: arhiv Nika Sedeja

Skupaj so služili v JLA.
Foto: arhiv Nika Sedeja

Po vrnitvi iz vojske si šel nazaj v službo v Niko.

Ja, in spet sem bil strugar. Kasneje še normirec in kontrolor. Moje želje, da bi se izobraževal v delovodski šoli v Ljubljani, pa vodstvo tovarne ni podprlo.

Bil je čas sprememb, razvoja. Tudi življenje mladih je tako. Če je le mogoče, živahno, ustvarjalno in delavno. Z novimi idejami mladi od nekdanj poganjajo svet naprej. Kaj se je takrat dogajalo v Železnikih? Kako si preživil mladost?

Bil sem član mladinske organizacije v Železnikih, ki je bila zelo aktivna. Nekaj časa tudi njen predsednik. Mladi smo hodili na seminarje, organizirali pred-

vanja, poskrbeli za športne in kulturne dejavnosti. Na izlete in spominske slovesnosti smo se vozili s tovornjaki, okrašenimi s parolami in z zastavami. Veliko elana in povezanosti je bilo med nami. Radi smo se tudi povesečili.

Leta 1958 sem bil sprejet v Zvezo komunistov. Po pogovoru z odgovornimi v Niku sem se leto kasneje odločil za vpis v srednjo politično šolo. Ko sem jo zaključil, sem se vrnil v Niko. Tu so mi dali možnost, da izobraževanje nadaljujem. Vpisal sem se na višjo šolo za socialne delavce – kadrovska smer – v Ljubljani in kasneje v tovarni Niko opravljal to delo. Zadolžen sem bil za kadrovska vprašanja, reševanje stanovanjske in socialne problematike zaposlenih ipd.

S prijateljema Stanetom Bertonclem in Janezom Thalerjem. Foto: arhiv Nika Sedeja

Pa nikar ne pozabi omeniti nogometa! (Pogovor sva snemala v dneh svetovnega prvenstva v nogometu.)

Res je! Nogomet je stalnica mojega življenja.

Ta šport sem spoznal po vojni. V tistem času so ga igrali v glavnem starejši možakarji. Pravega igrišča pa v Železnikih nismo imeli. Star sem bil 15 let, ko smo v zgornjem koncu Železnikov – v Njivici – začeli urejati nogometno igrišče. Kopali in ravnali smo teren. Igrišče se je redno posodabljalo.

Ko nogometa nisem več aktivno igral, smo se v

S kolegi pred stavbo Višje šole za socialno delo, 1961.
Foto: arhiv Nika Sedeja

klubu v Železnikih dogovorili, da opravi tečaj za nogometnega sodnika. Učil sem se v Kranju in na Bledu. Po končanem izobraževanju in praktičnih vajah na tekmah sem dobil licenco za nogometnega sodnika v gorenjski ligi. Bil sem glavni ali stranski sodnik. Takrat še nisem imel svojega prevoza. Skoraj vsako soboto in nedeljo sem se z avtobusom in vlakom vozil vsepovsod po Gorenjski – v Škofjo Loko, Kranj, Trboje, Naklo, na Bled, Jesenice ... To nalogo sem opravljal kar nekaj let. Tudi Martina, takrat še moje dekle, je hodila z mano. A tekem ni gledala, "špancirala" je po kraju.

Še vedno rad gledam nogometne tekme. Ostajam podporni član Nogometnega kluba Železniki in si ogledam skoraj vse tekme naših ekip.

Vem, da si bil tudi planinec in član Planinskega društva Železniki.

Planinski pohodi so mi bili v veliko zadovoljstvo.

S prijatelji smo se večkrat odpravili na daljše planinske ture. Prijatelj Cveto Tavčar je največkrat izdelal načrt naših planinskih tur. V avgustu, ko je bilo vreme stabilnejše, smo šli na pot. Vsak izmed nas je dobil nalogo, kaj naložiti v nahrbtnik, da smo na poti imeli s seboj vse potrebno. Pogosto smo hodili po različnih poteh, ki so vodile na Triglav. Res smo uživali. Cveto nas je fotografiral, zato

ga ni skoraj na nobeni fotografiji.

Mladinci smo sodelovali pri obnavljanju koč na Ratitovcu. Gor smo nosili gradbeni material. Na planinskih srečanjih na Ratitovcu smo pomagali pri strežbi.

Tudi kasneje sem ohranjal stik s hribi. Z družino sem obiskoval hribe v Selški dolini. Moja dekleta ste hodila na počitnice na Ratitovec. Tiste dni smo se vsi štirje

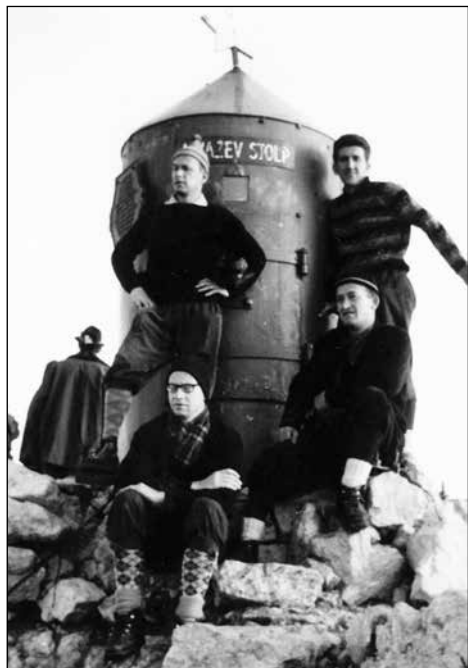
Sodniški znak. SFSJ – Savez fudbalskih sudija Jugoslavije. Vir: arhiv Nika Sedeja

preselili v kočo. Ve tri, torej moja žena in hčerki, ste čez dan uživale tam okoli, pomagale v koči, hodile k pastirju po mleko, jaz pa sem se vsako jutro spustil v službo v dolino, popoldne pa se vračal nazaj na Ratitovec.

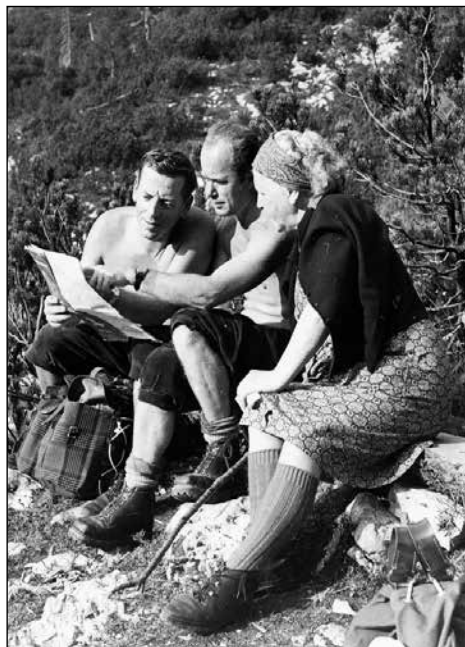
Moja tašča, vaša babica, je silno rada hodila v hribe. Lepe spomine imam na planinske izlete, ki smo jih prehodili z njo in njenima sinovoma, mojima svakoma.

Skupaj so prehodili veliko planinskih poti. Od leve Janez Vrhunc, Tone Benedičič, Cveto Benedičič, Cveto Tavčar in Niko Sedej. Foto: arhiv Nika Sedeja

Večkrat so stali na Triglavu. Foto: arhiv Nika Sedeja

Pri Triglavskih jezerih z Ludvikom in Antonijo Mramor. Fotograf je bil Janez. Foto: arhiv Nika Sedeja

Planinarjenje sem žal moral močno omejit zaradi težav s hrbtenico.

Ratitovec pa sem nekajkrat osvojil tudi z vnuki.

DPD (Delavsko prosvetno društvo) Svoboda se je imenovalo kulturno društvo, v katerem je bilo dejavnih veliko mladih tvoje generacije.

To društvo je bilo takrat zelo močno in aktivno. Sodeloval sem v nekaterih igrah kot igralec. Užival sem predvsem na vajah. Prijetna in delavna družba smo bili.

Prvo igro, v kateri sem sodeloval, je režiral Marjan Thaler. Največkrat pa je bil režiser Matevž Šmid, kasneje še Ladi Trojar. Hodili smo tudi na gostovanja.

Takole so poribali Kulturni dom. Foto: arhiv Nika Sedeja

Igralska skupina DPD Svoboda na poti na gostovanja v Selca z igro Vohunka 707. Zgoraj: Matevž Šmid, Niko Sedej, Franc Kavčič in Tone Sedej; spodaj: Joža Mohorič, Ladi Abina (por. Trojar), Martina Mramor (por. Sedej), Franc Peternelj in Marjan Kramar. Sezona 1962/63. Foto: arhiv Nika Sedeja

Tu sem spoznal mlado učiteljico Martino, svojo bodočo ženo. Imeli smo vaje za igro Vohunka 707.

Že kmalu smo pod Martininim režijskim vodstvom pripravili odmevno in lepo sprejeto prireditev ob Prešernovem dnevu, kulturnem prazniku. Sodelovali smo odrasli deklamatorji, plesalci, pevci, pianistka in Matevž Šmid, ki je skupaj z železnikarskimi fantiči odigral prizor Prešernovega srečanja z otroki. Kot dr. Fig jim je delil fige. Sceno smo popestrili z diaprojeksijo. Nastopajoči so vse znali na pamet. Pet parov nas je plesalo v Povodnem možu. Vaje smo imeli v toplo zakurjenem Zadržnem domu na Češnjici, nastop pa v Kulturnem domu. Tudi kasneje je Martina pripravila več krajevnih in občinskih prireditev ter proslav.

Nekaj let sem bil predsednik tega društva. V last smo dobili vilo v vrtu (nekdaj Eggrovo). V njej so potekale vaje pevskih zborov, za igre, ki smo jih pripravljali, četrtki zvečer so bili namenjeni ženskim srečanjem. Pred to vilo smo organizirali tudi ples.

Sodnik v predstavi Via Mala. Zadaj desno sedi režiser Matevž Šmid. Leta 1968. Foto: arhiv Nika Sedeja

Pevski zbor Niko s pevovodjem Alojzom Šmidom. Foto: arhiv Nika Sedeja

Kar nekaj društev je bilo v kraju. Kam vse si se včlanil, kje si deloval?

V Železnikih je že dolgo zelo aktivno Gasilsko društvo. Tudi sam sem bil prostovoljni gasilec. Udeleževal sem se tečajev za strojnika, vzdrževalca motorne brizgalne. Trije smo se menjavali pri vsakodnevnem preverjanju njenega delovanja. Pomagal sem tudi pri večjih požarih. Dobro se spominjam gašenja požarov pri Bundu in pri Štalcu v Ovčji vasi.

Udeleževali smo se tudi gasilskih tekmovanj.

V okviru kolektiva Niko pa je deloval tudi moški pevski zbor. V njem nas je bilo okoli 50 pevcev. Naš pevovodja je bil Alojz Šmid iz Selc.

Še vedno sem član Muzejskega društva Železniki. Z ženo se rada udeležujeva otvoritev razstav, ki jih pripravljajo v Galeriji. Tam vedno izvem kaj novega in vidim kaj lepega.

V začetku šestdesetih let je kovinarstvo v Železnikih doživljalo spremembe. O pomembnih dejstvih tistega časa lahko veliko preberemo v članku Nastanek in razvoj kovinske industrije avtorjev Nika Žumra in Petra Polajnarja¹. Tudi Ti si bil zaposlen v Niku. Kako si doživljal te spremembe?

Leta 1962 so Niko ukinili in ga priključili k podjetju Iskra Kranj. Poslovalo je pod imenom Iskra - tovarna elektromotorjev Železniki. Delo je potekalo v dveh obratih. Proizvodnja obrata I je bila v novih prostorih v Otokih, obrat II pa v starih na Racovniku. Vodstvu tega podjetja je bil predvsem zanimiv program elektromotorjev, ne pa tudi pisarniških izdelkov, saj le-ta ni prinašal ustreznih dobičkov. Za trg ni bil dovolj zanimiv.

Leta 1963 je sledila odločitev, da se podjetje razdeli. Stavbe na desnem bregu reke Sore (tudi elektrarna) so pripadle obrtnemu podjetju Niko, v katerem so nadaljevali s proizvodnjo pisarniških izdelkov.

Vprašali so me, ali bi se pridružil ustanavljanju te delovne organizacije. Odločil sem se, da pristopim. Zadolžen sem bil za pripravo in izpeljavo registracije novoustanovljenega Nika na Okrožnem gospodarskem sodišču. V arhivih sem iskal dokumente za registracijo. Ob ustanovitvi je bilo to podjetje precej osiromašeno, saj ni bilo ustreznega kadra. Naša prva naloga je bila pridobiti tehnično podkovane ljudi. Vse je bilo treba začeti tako rekoč od začetka. Organizirati smo morali tehnično in kadrovsko službo, komercialo ... Potrebovali smo dobrega direktor-

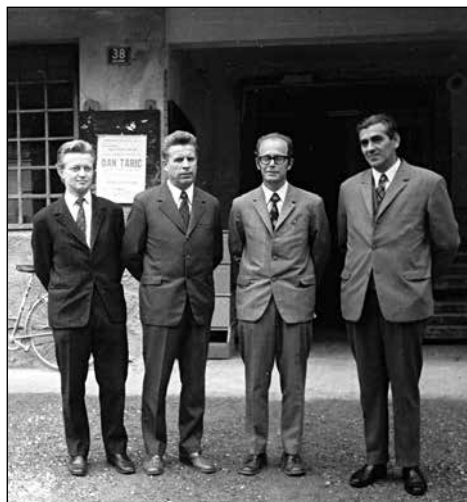
ja. Ustanovljen je bil poslovni odbor. Med predlogi smo v odboru za direktorja izbrali Petra Polajnarja, ki je proizvodnjo dobro poznal od prej, saj je bil eden izmed soustanoviteljev Zadruga Niko. Njegov svetovalec pa je bil Niko Žumer. Delavci so delali z veseljem in predanostjo. Njihova zasluga je, da je podjetje raslo in uspevalo.

Takratno vodstvo Iskre ni verjelo, da nam bo uspelo.

Načrtno smo pristopili k pridobivanju in izobraževanju ustreznega kadra. Razpisali smo štipendije za tehnične poklice, strojne tehnike in inženirje, kemike, ekonomiste, kuharje ... Mlade je bilo težko pridobiti. Boljšo prihodnost so videli v sosednjih podjetjih, saj so menili, da je naša proizvodnja preenostavna. Štipendiste smo pridobili tudi iz Škofje Loke in Poljanske doline. Trudili smo se in v šoli v Železnikih učence seznanjali s poklici, ki smo jih potrebovali.

Kasneje so začeli prihajati naši štipendisti s tehnično šolo, inženirji, imeli smo vajeniški oddelek poklicne šole. Tako so dijaki pridobivali izkušnje z našo proizvodnjo, spoznali so procese izdelovanja raznih orodij, ki smo jih potrebovali.

Mladi so pri nas lahko poleti opravljali počitniško delo.

Računovodja Janez Frelj, direktor Peter Polajnar, vodja kadrovske službe Niko Sedej in tehnični vodja Franc Blaznik pred vhodom v tovarno Niko, leta 1972. Foto: arhiv Nika Sedeja

V Niku si bil vodja kadrovske službe. Kaj vse je obsegalo Tvoje delo?

Niko je organizacijsko in tehnično napredoval. Doživljal je uspehe in padce. V kolektivu smo se znali dogovarjati. Odnosi so bili zdravi, prijateljski, tovariški. Veliko smo vlagali v razvoj.

To je bil čas delavskega samoupravljanja. V tovarni so delovali samoupravni organi, ki so odločali o statutu in različnih pravilnikih, npr. o delovnih razmerjih, delitvi osebnih dohodkov, varstvu pri delu ipd. Koordiniral sem njihovo delo, pisal statute, pravilnike in skrbel, da je vse potekalo po predpisih.

Delavci z vsem seveda niso bili zadovoljni. Zaradi nizkih osebnih dohodkov se je zgodila tudi prekinitve dela, stavka. Vsaj trikrat letno smo sklicali zbor delavcev. Tam smo poročali o dejavnostih, razvoju, uspehih in problemih podjetja ter obravnavali vprašanja zaposlenih. Vsak je lahko vprašal in povedal svoje mnenje.

Kritično je postajalo delo v galvaniki. Na Racovniku je bila manjšega obsega. V njej so bili zaposleni predvsem domačini. S povečanjem tega oddelka

Za uspešno družbeno-politično delovanje je leta 1971 in 1981 prejel red dela s srebrnim vencem.

nam je primanjkovalo ljudi. Začeli smo zaposlovati ljudi iz drugih jugoslovanskih republik. Usposabljali smo jih za delo v galvaniki in drugih proizvodnih oddelkih. Naša proizvodnja je zahtevala močno in sposobno orodjarjo oz. orodjarje.

Naloga kadrovske službe je bila tudi delavcem pomagati pri reševanju stanovanjskih vprašanj. V podjetju smo imeli v povezavi z banko organizirano stanovanjsko varčevanje. Pridobili so lahko bančne kredite in posojila v podjetju. Odkupi prvih stanovanj v bloku Na Kresu so bili možni leta 1970. Precej ljudi pa se je odločilo za individualno gradnjo.

Danes ima tudi tovarna Niko prostore v Otokih.

Premajhni prostori so začeli omejevati razvoj. Začeli smo iskati novo lokacijo za širitev oziroma selitev podjetja. Izbrano je bilo področje v Otokih. Potrebovali smo načrte za novo proizvodno halo, določiti je bilo treba financiranje celotne investicije. Moja naloga je bila pridobiti soglasja lastnikov zemljišč za odkup le-teh. Zaradi novega zakona o zaščiti kmetijskih zemljišč se je postavljalo vprašanje, ali nam bo odkup uspel. Z vsemi lastniki sem skušal pridobiti soglasja za najugodnejšo ceno. Po pogajanjih, ki so potekala v sodelovanju z direktorjem, sem sestavil pogodbe in izpeljal celoten postopek preko zemljiške knjige, da smo postali lastniki zemljišča, potrebne za izgradnjo nove hale.

Ljudje iz Davče so dobili možnost zaposlitve bliže domu. Tam ste odprli obrat, kjer so izdelovali palične sponke.

Podjetja smo se vključevala tudi v različne akcije, ki so se izvajale v vseh krajevnih skupnostih (Železniki, Selca, Sorica in Davča). Občina Škofja Loka in republiške blagovne rezerve so podjetju Niko predlagale gradnjo proizvodnega obrata, ki bi ga pomagale tudi financirati. Z njim bi pridobili delovna mesta in lokacijo, kjer bi se v primeru vojne industrija prilagodila potrebam. Ustrezno lokacijo smo našli v Davči. Pri gradnji tega obrata je sodelovala tudi Krajevna skupnost Davča. Zgradili so vodno zajetje in pridobili prostore za gasilsko dejavnost.

Železniki so bili včasih del Občine Škofja Loka. Kraji v Poljanski in Selški dolini so bili organizirani v krajevne skupnosti (KS) in vaške odbore. Kot aktiven krajan si prevzemal odgovorne naloge.

Okoli leta 1970 sem prevzel funkcijo predsednika KS Železniki. Zavedal sem se, da bo delo zahtevno.

Kako je bila KS organizirana? Kako je delovala?

Glavni organ KS je bila skupščina. Pomembno delo pa so opravljali tudi svet in odbori določenih področij KS – za gospodarsko in komunalno dejavnost, kulturo, šport in splošni ljudski odpor. Svet KS pa je obravnaval tudi druga pomembna področja kot npr. zdravstvo in šolstvo. Vsi udeleženci smo se srečevali z zahtevnimi nalogami. Redno zaposlena sta bila tajnik in administratorica, ki je vodila finančno poslovanje. Vsi ostali smo delo opravljali prostovoljno. Oblikovali smo program dela za določeno obdobje, v katerem smo določili naloge, ki jih bomo izpeljali. Kolegij KS je zbiral predloge, ki so jih posredovali ljudje posameznih območij, vaški odbori, podjetja, šola, zdravstvo itd. Svet KS je predloge ovrednotil in jih vključil v program. Predstavili smo ga direktorjem podjetij. Nekajkrat letno sem sklical posvete z direktorji. Seznanil sem jih z načrti in skupaj smo jih potrjevali. Direktorji so prevzemali določene naloge, saj so z vsem tem morali seznanjati samoupravne organe. Dokončno pa so program sprejeli organi KS.

Trikrat letno smo sklicali zbere občanov. Tam smo ljudi seznanili z uresničnimi dosežki, načrti, s problemi in še s čim.

Katere načrte ste uspeli uresničiti?

Kmalu na začetku mandata sem imel prijetno nalogo razglasiti našega rojaka akademika, profesorja doktorja Franceta Koblarja za častnega meščana Železnikov, njegovega rojstnega kraja. Žal je dr. Koblar kmalu zatem umrl. Na Žalah, kjer je pokopan, sem imel poslovljni govor. Na predlog Muzejskega društva Železniki je KS poskrbela za spominsko ploščo

na njegovi rojstni hiši na Racovniku.

Velikega pomena za kraj je bil prenos vodovoda na Komunalno podjetje Škofja Loka. Sredstva, ki smo jih pobrali za vodarino, so bila do takrat porabljena za vse drugo, le za vodovod ne. Tako pa so bila vložena nazaj v obnovo in razširitev vodovoda. Dogradili smo ga do zajetij v Plenšaku in na Rudnem.

Širili smo ceste skozi Studeno, Češnjico in Otoke ter na nekaterih odsekih dodali pločnik. Pridobiti smo morali soglasja lastnikov zemljišč ob cesti. To je bil pogoj Republiške skupnosti za ceste za začetek gradbenih del. Skupaj z vaškimi odbori smo asfaltirali ceste skozi Železnike, v Martinj Vrh, Ojstri Vrh, Podlonk ...

Poskrbeli smo za javno razsvetljavo.

Obsežna naloga je bila gradnja pokritega bazena. Zdravstvena služba je opozorila šolo, da ima veliko učencev slabo držo. Na podlagi te ugotovitve smo sprejeli sklep, da začnemo s pridobitvami lokacije in načrtov za izgradnjo bazena. Na območju Železnikov je bil izpeljan referendum, kjer smo ljudi spraševali, ali se strinjajo s samoprispevkom, s katerim bi zbirali denar za gradnjo bazena. Pridobili smo soglasje lastnikov zemljišč. Že v načrtih smo v kleti predvideli tudi prostore za izvajanje fizioterapije z vso ustrešno opremo. Gostinski prostor je sofinanciral Peks, saj smo v zdajšnjem bifeju načrtovali slaščičarno.

Ob bazenu smo želeli postaviti tudi hotel, a med delovnimi organizacijami nismo dosegli soglasja.

KS je v tistih letih obnovila Kulturni dom. Stoli, ki smo jih kupili takrat, so še vedno v dvorani.

V tem obdobju smo od Župnije Železniki odkupili zemljišče za širitev pokopališča in le-to tudi izpeljali.

Naraščanje števila prebivalcev je povečalo potrebe po izboljšani trgovski dejavnosti. Iskali smo novo lokacijo za trgovino. Najbolj ustrežna je bila ideja, da se zgradi na Češnjici. Z lastnikom zemljišča smo našli soglasje, trgovsko podjetje Loka pa je pokazalo interes in prevzelo gradnjo.

Ljudje so potrebovali vedno več poštnih uslug. Povečati je bilo treba pošto. Z vodstvom Pošte v Kranju smo se dogovorili, da jo s Trnja preselimo v novejši

del Železnikov - na Češnjico. Spet je bilo treba pridobiti soglasja lastnikov izbranega zemljišča. Tu je bilo treba porušiti tudi nekaj stavb (dve stanovanjski hiši, hlev in senik). Gradnjo je financirala pošta,

Dr. Francetu Koblarju smo za 80. rojstni dan čestitali tudi v Železnikih. Foto: arhiv Nika Sedeja

Ob odkritju spominske plošče na rojstni hiši dr. Franceta Koblarja, oktobra 1976. Foto: Anton Sedej

S Tonetom Mescem (na desni), lastnikom zemljišča, je bil sprejet dogovor. Gradnja trgovine se je lahko začela. Foto: arhiv Nika Sedeja

denar zanjo pa so prispevala tudi podjetja.

Naloge v KS so se uspešno izvajale tudi zato, ker so bili direktorji in njihovi sodelavci pripravljeni aktivno sodelovati pri razvoju kraja. Za vsako akcijo smo poleg sredstev KS in samoprispevkov pridobili tudi finančna sredstva delovnih organizacij. Prispevale so po ključu, ki je upošteval število zaposlenih. Podjetja so takrat vodili: Jože Demšar Alples, Lojze Čufar Čevljarno Ratitovec, Matevž Jensterle Dom opremo, Anton Rakovec Iskro, Peter Polajnar Niko in Ivan Lazar Tehtnico.

Kot predsednik KS Železniki sem bil član Izvršnega sveta Občine Škofja Loka. Tam sem bil zadolžen za delo krajevnih skupnosti v loški občini. Moja naloga je bila, da spremljam njihovo delo in jim pomagam pri izvajanju njihovih nalog, povezanih z občino.

Bila sem ravno na počitnicah na Notranjskem in te naenkrat zagledala na televiziji. Stal si pod mostom porodnišnice v Kranju in nekaj resno pripovedoval.

(Smeh.) To je bilo pa takrat, ko sem bil predsednik Zdravstvene skupnosti Gorenjske. Glavna naloga te skupnosti je bila pripravljanje programov in načinov financiranja vseh zdravstvenih ustanov na Gorenjskem (bolnišnic, porodnišnic, zdravstvenih domov, zobozdravstva, fizioterapije itd.). Gorenjska regija je takrat pristopila k podpisu pogodbe o sofinanciranju gradnje Kliničnega centra v Ljubljani.

Z iskanjem varstva predšolskih otrok se nisi srečeval le v času, ko sva bili predšolski midve s sestro Natašo.

Nekaj let sem bil član sveta za otroško varstvo. Takrat (leta 1970) smo Ciril Jelovšek, Janez Kos in jaz napisali Program razvoja otroškega varstva v Občini Škofja Loka. Med zaposlenimi v podjetjih in drugimi prebivalci Železnikov sem izpeljal anketo o potrebah tega varstva. Rezultat je pokazal, da je potreba precejšnja. Rabili pa smo konkreten podatek, koliko otrok bi se v vrtec dejansko vključilo. Tako sem z drugo anketo staršem zastavil vprašanje, ali bi svojega predšolskega otroka vpisali v vrtec. Ta je pokazala, da je potreba manjša, kot se je nakazala prej. Sklep, da zgradimo vrtec, smo spremenili in v ta namen kupili hišo Matevža Šmida, ki je bila na prodaj in je stala v bližini osnovne šole. Prenovili smo jo in vrtec odprli leta 1973.

Delovno mesto v Niku si zapustil le enkrat.

V Škofji Loki sem leta 1981 sprejel delo predsednika občinskega sindikalnega sveta. Moja naloga je bila, da delavcem različnih podjetij v škofjeloški občini pomagam reševati probleme, povezane z delovnim razmerjem, delodajalci, plačami ... Pri tem sem sodeloval s sindikalnimi organizacijami v podjetjih. Prekinitve dela zaradi plač in pogojev dela niso bile redkost. Imeli smo posebno pravno službo, ki je pomagala delavcem celotnega področja. Podatek stati-

Delovna organizacija	Štev. zaposl.	Štev. zap. žena	%	% otrok, ki nima urej. otr. varstva	% vklj. otrok v VVU
Alples	549	260	47	46	3,2
Iskra	647	411	64	43	3,4
Niko	188	81	43	30	-
Ratitovec	86	60	70	43	-
Tehtnica	85	87	43	74	-

Tabela rezultatov ankete o potrebah po varstvu predšolskih otrok.²

stičnega popisa iz leta 1981 pove, da je bilo takrat v občini zaposlenih okoli 16.000 ljudi.

Preko sindikata so ljudje lahko koristili cenovno ugoden dopust. V lasti smo imeli počitniške kapacitete, ki so bile v upravi Počitniške skupnosti Škofja Loka.

Skrbeli smo tudi za izobraževanje mladega kadra, ki je prevzemal delo sindikalnih vodij v delovnih organizacijah.

Po petih letih sem se vrnil v Niko na isto delovno mesto in tam ostal do upokojitve.

Po upokojitvi si ostal družbeno aktiven.

Vključil sem se v Zvezo borcev, organizacijo, ki spoštuje vrednote partizanskega boja, kot so solidarnost, pravičnost, tovarištvo, poštenost, spoštovanje ljudi, pogum, sočutje ... Pred leti se je organizacija preimenovala v Zvezo združenj borcev za vrednote NOB. Sprejel sem vodenje krajevne organizacije te zveze in bil izvoljen v izvršni odbor območnega združenja v Škofji Loki. Za daljše obdobje sem prevzel naloge predsednika tega odbora, ki povezuje

organizacije iz vseh občin: Žirov, Gorenje vasi, Poljan, Škofje Loke in Železnikov. Moja odgovornost in dejavnost se je močno povečala. Želeli smo, in še želimo, pridobiti mlajše člane, saj je organizacija odprta za vse generacije. Ena izmed pomembnih nalog je bila in je še vedno skrb za nekdanje borce, vojne invalide in ostale člane.

Pomembna naloga je tudi ohranjanje obeležij NOB in kulturnih spomenikov iz tistega časa. Združenje skrbi, da se jih redno obnavlja. O tem se uspešno dogovarjamo s posameznimi občinami. Seveda pa doživljamo tudi negativne dogodke. Čas po osamosvojitvi Slovenije je prinesel precej nestrpnosti do naše organizacije. Nekateri bi na čas druge svetovne vojne najraje pozabili. Slišijo in berejo se netočne interpretacije naše preteklosti.

Tudi z obeležji, spomeniki in spominskimi slovesnostmi ohranjamo spomin na hude čase druge svetovne vojne in na ljudi, ki so se takrat zavzeli za našo svobodo. Eden izmed spomenikov je Plečnikov spomenik v Dolenji vasi, ki je posvečen vsem žrtvam okupatorja, ki so bile doma iz Selške doline,

Zahvala in priznanje pevskeму zboru Domel, ki redno nastopa na spominskih slovesnostih in prepeva tudi partizanske pesmi, 2004. Foto: Anton Sedej

in ustreljenim talcem. To obeležje velja za najboljši tovrstni spomenik v Sloveniji. Tam se vsako leto julija spomnimo tudi ustanovitve Prešernove brigade.

Naše združenje organizira spominske slovesnosti, s katerimi se poklonimo pomembnim dogodkom in ljudem. V dolini nikoli ne pozabimo na dražgoško bitko. Vsako leto januarja organizacijski odbor te prireditve, v katerem delujem od vsega začetka, in domačini pripravimo odmevno spominsko slovesnost. Tam se zbere veliko dobrih ljudi. Včasih je bil na ta dan občinski praznik Občine Železniki, kasneje Škofja Loka. V Dražgošah imamo tudi Dom Cankarjevega bataljona, v katerem je urejen muzej. Razstave v njem pripravljamo v sodelovanju s kustosi Loškega muzeja.

Spomin na Prešernovo brigado ohranja spomenik v Zali. Na področju Davče je delovala tudi Pokrajinska tehnika za Gorenjsko, tiskarna, v kateri so leta 1944 natisnili tudi bibliofilsko izdajo Prešernove Zdravljice.

Pozorno smo spremljali in sodelovali pri prestavitvi in preurejanju parka na Placu, kjer stoji spo-

Z ženo pred Plečnikovim spomenikom v Dolenji vasi, 2014.

menik žrtvam iz Železnikov. Ureditev tega spominskega parka je zelo lepo uspela. Spomenik je lepo ohranjen, obnovljen in postavljen. Člani našega združenja se redno udeležujemo večjih spominskih slovesnosti na Gorenjskem in v Sloveniji.

Vsem našim pokojnim članom se s praporom, z vencem in s poslovnim nagovorom poklonimo na njihovem pogrebu. Seveda v soglasju z domačimi.

Pred leti smo s pomočjo Muzejskega društva Železniki posneli videokaseto o dogajanju med drugo vojno v Selški dolini, podprli smo izid knjige Ivana Križnarja Škofjeloško okrožje v narodnoosvobodilnem boju: 1941–1945.

Trenutno je naša želja dokumentirati obeležja na svetovnem spletu. Ljudem bi radi omogočili, da vse pomembne točke druge svetovne vojne lahko pregledajo in poiščejo s pomočjo interneta.

Po upokojitvi si užival v družbi svojih treh vnukov.

Družina, ki sva jo ustvarila z Martino, je dosežek, na katerega sem najbolj ponosen.

Za uspešno delo v tej organizaciji je leta 2010 prejel zlato plaketo ZZB NOB Slovenije.

Družina, 2014.
Foto: Jernej Primožič

Nedeljski vzponi na bližnje hribe, družinska potovanja in izleti po Sloveniji in Jugoslaviji, taborniške počitnice ob morju, vesela druženja in pogovori s sestrami in z bratom pri Mami v Gorenjem koncu, obiski pri teti Katri v Morajni, kofetkanja, izmenjave mnenj, ubrano prepevanje z Martinino družino ... Z veseljem sem opazoval in sodeloval pri odraščanju vseh treh vnukov – Katje, Ane in Jerneja. Vse to in še več je bogastvo mojega življenja.

Vesel sem, da sva z Martino potovala po Rusiji,

videla Rim, Budimpešto, plula po Donavi, postavila hišo ... Ona je tista, ki mi je v pomoč in oporo. Lepo nama je doma in na vrtu, na sprehodih, srečanjih s prijatelji. Najlepše pa je, kadar se zberemo na naših družinskih srečanjih, ko se sproščeno pogovorimo in nasmejemo.

Nešteto dragocenih spominov se je nabralo.

Vedno rada poslušam Tvoje spomine. Hvala, ker si mi jih povedal.

Na enem izmed družinskih srečanj pri Mami.
Foto: arhiv Nika Sedeja

Spomin na Mamin
80. rojstni dan.
Foto: arhiv Nika Sedeja

Na izletih s "šolskimi upokojenci" je vedno prijetno. Tomaj, 2014. Foto: arhiv Nika Sedeja

Opombe:

¹ Žumer, N. in Polajnar, P. (1973) Nastanek in razvoj kovinske industrije. V: *Selška dolina v preteklosti in sedanjosti* (str. 243–272). Železniki: Muzejsko društvo Škofja Loka, pododbor Železniki.

² Jelovšek, C., Kos, J., Sedej, N. (1970). *Program razvoja otroškega varstva o Občini Škofja Loka*. Škofja Loka: Občinski svet za otroško varstvo (str. 65).